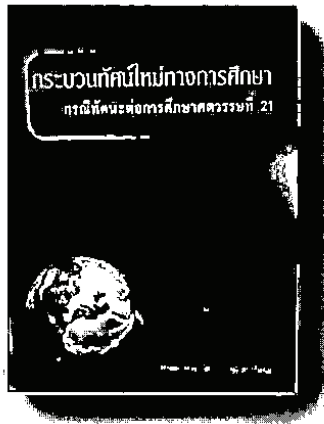

บทความปริทัศน์

บทความปริทัศน์หนังสือ :

กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา : กรณีศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ปีที่ 21

ผู้เขียน : รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ

จัดพิมพ์โดย หจก.ทิพย์วิสุทธิ์

ผู้ปริทัศน์ : ดร.สมภาพร ศิริลาภ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบัน ทั้งการดำรงชีวิต การสื่อสาร การค้นคว้าหาข้อมูล ส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวันเต็มไปด้วยความเร่งรีบ หลายอย่างต้องปรับตามความเร่งรีบนั้นไม่ว่าจะเป็น เสื้อผ้า อาหาร ภาษา การแสดงออก พฤติกรรมต่างๆ ดังนั้น คนรุ่นใหม่จึงต้องปรับตัวและเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตกับโลกเทคโนโลยีและดิจิทัล รวมถึงคนรุ่นกลางและคนรุ่นเก่าที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น รวมถึงผู้ที่ได้ชื่อว่า “ครู” ที่ต้องปรับตัวให้ทันโลก ทันเด็ก พร้อมทั้งจะเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา รูปแบบการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กในยุคปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ ได้นำเสนอนานาทัศนะที่พัฒนาแนวคิดจากทฤษฎี “ประเภทของวัตถุประสงค์ทางการศึกษา” (Taxonomy of Educational Objectives) ที่ Benjamin Bloom นักจิตวิทยาทางการศึกษาได้พัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1956 นั้น ส่งผลให้มีการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ในศาสตร์การสอน (pedagogy) ที่สำคัญหลายมิติ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การสอน การเรียนรู้ การประเมินผล และอื่นๆ

บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)
2. เป็นผู้แนะแนวทาง (guide) ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสิ่งที่มีความหมายของตนเอง
3. เป็นผู้เรียนรู้ร่วมหรือผู้ศึกษาค้นคว้าร่วม (co-learner/co-investigator) ถ้าศึกษาสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด ให้ความร่วมมือกับครูคนอื่น

แนวโน้มใหม่ของการศึกษาศตวรรษที่ 21

เพื่อให้ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. ผู้คนในสังคมจะต้องมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking skills)
2. มีทักษะเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศ (information, media, and technology skills)
3. ในการจัดการศึกษาจะต้องนำเอา ICT มาใช้อย่างกว้างขวาง

รูปแบบการจัดการศึกษา ในทัศนะของ Kamat, 2012

- ชั้นเรียนกลับทาง (flipped classroom) เป็นรูปแบบที่จัดตรงข้ามกับรูปแบบดั้งเดิม โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่บ้าน มีการสื่อสารกับเพื่อนและครู โดยการออนไลน์ แล้วมาทำงานหรือทำการบ้านร่วมกันในชั้นเรียน ภายใต้การแนะนำ ดูแลของครู
- การเรียนรู้แบบสุดโต่ง (extreme learning) โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้โดยการฝึกงานในสถานประกอบการ
- การเรียนรู้แบบมวลชน (mass learning) นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพพร้อมบางทักษะกับผู้เรียนจำนวนมาก
- การสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ (generated content) จากแหล่งต่างๆ เช่น gmail, blogger, picasa, You Tube เป็นต้น

การศึกษาศตวรรษที่ 21

10 แนวโน้มของการศึกษาศตวรรษที่ 21

- 1) มีการใช้และการบูรณาการเทคโนโลยีที่มากขึ้น
- 2) ใช้หลักความเป็นโลก เรียนรู้สิ่งที่ไกลตัวออกไป และเรียนรู้สิ่งอยู่กับตัวเรา
- 3) ตระหนักถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา
- 4) ความจำเป็นมีแรงงานเชิงแข่งขันที่มีทักษะสูง
- 5) การศึกษาแบบไร้พรมแดนและข้ามพรมแดน
- 6) การแลกเปลี่ยนครูและนักเรียนให้มีประสบการณ์ระดับโลกมีมากขึ้น
- 7) ความสร้างสรรค์มากขึ้น ความรู้จะถูกสร้างหรือร่วมกันสร้างมีมากขึ้น นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตัวเอง
- 8) การเป็นหุ้นส่วนระหว่างรัฐบาล กรรมการสถานศึกษา สถานศึกษา และนักการศึกษา
- 9) การเรียนรู้ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้เทคโนโลยี
- 10) ยึดหลักการประเมินสินทรัพย์ เป็นการประเมินเชิงเปรียบเทียบ

ผู้นำศตวรรษที่ 21

ทัศนคติ 10 ประการสำหรับผู้นำในศตวรรษที่ 21

- 1) ทันสมัย (modernization) มองอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์
- 2) มีสัมพันธ์ภาพ (relationships) สร้างมิตรภาพที่เข้มแข็งและยั่งยืน
- 3) ปรับตัว (adaptability) ตอบสนองความไม่แน่นอนได้อย่างรวดเร็ว
- 4) มุ่งมั่น (assertiveness) เข้าใจความขัดแย้งจัดการด้วยสมอง
- 5) สร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) ไม่บังคับ แต่จูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ
- 6) ทะเยอทะยาน (aspiration) มุ่งสร้างความสำเร็จ
- 7) โปร่งใส (transparency) สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น
- 8) เป็นพี่เลี้ยง (mentoring) เป็นพี่เลี้ยงมากกว่าเป็นผู้สอน
- 9) ซื่อสัตย์ จริงใจ (honesty) ไม่โกหกหลอกลวง

10) มีพันธะรับผิดชอบ (accountability) คำนี้ถึงคำมั่นสัญญา

ครูศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ในทัศนะของ Wordpress.com (2011)

- 1) ความร่วมมือเป็นทีม (Collaboration)
- 2) การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking)
- 3) การนำเสนอ (oral communications)
- 4) การเขียน (written communications)
- 5) การใช้เทคโนโลยี (technology)
- 6) การเป็นพลเมืองที่ดี (citizenship)
- 7) การเรียนรู้ในอาชีพ (learn about careers)
- 8) การมีเนื้อหาความรู้ (content)

คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ในทัศนะของ

Churches

1. สามารถปรับตัว (adapting)
2. มีวิสัยทัศน์ (being visionary) ถึงความต้องการของนักเรียน
3. ทำงานแบบร่วมมือ (collaborating)
4. กล้าคิดกล้าทำ (taking risks)
5. เรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning)
6. เป็นนักสื่อสาร (communicator)
7. เป็นต้นแบบทางพฤติกรรม (modeling behavior)
8. เป็นผู้นำ (leading)

นอกจากนั้น Alex Ragone เสนอเพิ่มเติมว่าผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีคือ

- เป็นผู้นำที่มีความยืดหยุ่น
- ร่วมมือ
- ทำวิจัย
- รู้สไตล์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนของตน
- ใช้สไตล์การเรียนรู้หลายรูปแบบกับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน

บทบาทที่ต้องทำของผู้นำในศตวรรษที่ 21

- 1) เป็นผู้อำนวยความสะดวก
- 2) เป็นแนะแนวทาง (guide) ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสิ่งที่มีความหมายของตนเอง

3) เป็นผู้เรียนรู้ร่วมหรือผู้ศึกษาค้นคว้าร่วม (co-learner/co-investigator) กล้าศึกษาสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด ให้ความร่วมมือกับครูคนอื่น

ศาสตร์การสอนศตวรรษที่ 21

1. สร้างความรู้คล่องในการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยี (technological, information and media fluencies)
2. คำนิยามถึงบริบทที่เป็นจริง (reality-based)
3. เป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary)
4. ยึดความร่วมมือ (collaboration)
5. ยึดโครงงานเป็นฐาน (project based learning)
6. ใช้การแก้ปัญหาเป็นเครื่องมือสอน (uses problem solving as a teaching tool)
7. ประเมินโปร่งใส (transparency)
8. พัฒนาทักษะการคิด (thinking skills)

โรงเรียนศตวรรษที่ 21

15 แนวโน้มสำหรับโรงเรียนในศตวรรษที่ 21

1. เป็นคอมพิวเตอร์กันทุกที่ ใช้กันได้ทุกเวลา (ubiquitous computing)
2. นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเครือข่ายไร้สายและอินเทอร์เน็ตได้
3. ใช้เทคโนโลยีเข้มข้นขึ้น
4. เน้นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการมากขึ้น
5. ลดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนลง
6. นิยามของ food court มาแทนที่นิยามของ cafeteria
7. เปิดพื้นที่ส่วนรวมมากขึ้น (shared common areas)
8. การออกแบบเฟอร์นิเจอร์เป็นไปอย่างมีจินตนาการมากขึ้น เหมาะสม สะดวก ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ
9. เป็นหลักสูตรสหวิทยาการ ไม่แยกส่วน และเป็นการสอนแบบทีมมากขึ้น
10. เน้นการเรียนรู้เชิงบริการมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมแบบบริการชุมชน
11. นักเรียนสร้างผลผลิตเชิงธุรกิจมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และรายได้ มีการสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับธุรกิจ

มีการออกแบบชั้นเรียน พื้นที่โรงเรียน และวัสดุอุปกรณ์เพื่อสร้างผลผลิต

12. เป็นสตูดิโออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเรียนรู้ทางไกล แทนที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เป็นสตูดิโอที่นักเรียนสามารถพบกับผู้เชี่ยวชาญได้ทั่วโลก สามารถนำเสนอผลงานทั้งส่วนตัวและเป็นกลุ่มได้อย่างมืออาชีพ

13. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการผลิตไฮเทคมีมากขึ้น เช่น อุปกรณ์การผลิตฟิล์ม หรือผลิตวีดีโอ เป็นต้น

14. มีแผนงานการศึกษาเพื่อชุมชนและผู้ปกครองในโรงเรียนมากขึ้น เชื่อมโยงกับแนวโน้มการเปิดพื้นที่เพื่อชุมชนที่มากขึ้นในข้อ 7 เน้นแผนงานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี จากศูนย์การเรียนรู้ทางไกล

15. เป็นหุ้นส่วนการเรียนรู้กับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ

หลักสูตรศตวรรษที่ 21

- มีเนื้อหาหลัก กว้าง สมดุล และเป็นเกลียวต่อเนื่องกัน ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

- มีความครอบคลุม (inclusive) ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ การแก้ปัญหาในโลกที่เป็นจริง ทั้งความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ในเชิงลึกกับการปฏิบัติหรือทักษะพิเศษ ทั้งการสอนแบบขึ้นนำกับการให้อิสระในการสืบค้น ทั้งการศึกษาสามัญกับการศึกษาอาชีพหรือการศึกษาเชิงเทคนิคและการประยุกต์

- ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะส่วนบุคคลให้กับนักเรียนได้ สามารถตอบสนองความต้องการ ความใฝ่ฝัน อัจฉริยะภาพ ความสนใจ และสิทธิของผู้เรียนได้ทุกคน โดยอาศัยหลักการ 4 ประการ คือ 1.การสร้างสรรคร่วมและควบคุมร่วม นักเรียนสามารถนำตนเอง จัดการตนเอง และมีส่วนร่วม 2.เป็นการเรียนรู้ลึกและให้มีพลังมากขึ้น (deeper and more powerful learning) 3.เป็นการเรียนรู้ทั้งชีวิต (whole life learning) 4.เป็นการวางแผนเชิงอนาคตส่วนบุคคล (personal futures planning)

- เป็นส่วนหนึ่งของกรอบงานเพื่อการศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ผสมผสานกันของเนื้อหา ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยี การเรียนรู้ ที่มีค่านิยม หลักการและจุดหมายที่เฉพาะเจาะจง และชัดเจน

- เสริมพลังอำนาจและมุ่งอนาคต ส่งเสริมครู นักเรียน และคนอื่นๆ มีการพูดคุยกันเป็นประจำเกี่ยวกับสิ่งที่ท้าทายที่

โรงเรียน ชุมชน หรือประเทศเผชิญ มีการวิจัย มีการวางแผน
และมีการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงส่วนบุคคล สังคม
เศรษฐกิจ และการเมือง ในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก

- เรียนรู้ภาษากระแสหลัก ในทุกสาระการเรียนรู้
สำหรับนักเรียนทุกคน และในทุกโรงเรียน
- บูรณาการความเป็นท้องถิ่น ประเทศ และโลก
นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้หลากหลาย คือ การคิด
เชิงวิพากษ์ การสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความร่วมมือ ความรู้
พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อ ความตระหนักต่อโลก และ
ความรู้พื้นฐานการเป็นพลเมือง

ห้องเรียน ต้องเป็นห้องเรียนที่มีสภาพ “ตื่นตัวทางปัญญา”
ลักษณะ 10 ประการของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี

- 1) นักเรียนเป็นผู้ตั้งคำถาม ตั้งประเด็น กำหนดปัญหา
เป็นคำถามที่มาจากตัวนักเรียน ไม่ถูกชี้นำ หรือชี้นำให้ถาม
หรือบังคับตั้งประเด็น
- 2) คำถามตีความหมายต่อคำตอบ
- 3) ความคิด (คำตอบ) มาจากหลากหลายแหล่ง ทั้ง
จากตัวครู ทั้งจากแหล่งอื่นๆ เช่น ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญภายนอก
รวมถึงตัวนักเรียนเอง
- 4) ออกแบบให้วิธีการสอนที่หลากหลาย
- 5) เปลี่ยนสภาพจากห้องเรียนที่ไม่มีความหมายเป็น
ชุมชนการเรียนรู้ตามสภาพจริง
- 6) เป็นการเรียนรู้แบบส่วนบุคคล ซึ่งนักเรียนมีส่วน
ร่วมกับครูในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการ และการ
ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งครูควรคำนึงถึงการใช้
เกณฑ์ที่หลากหลาย ไม่ประเมินเฉพาะผลลัพธ์ แต่ประเมิน
ความสนใจ ความพร้อมสำหรับเนื้อหา และอื่นๆ ด้วย

7) เป็นการประเมินผลที่ต่อเนื่อง ตามสภาพจริง
โปร่งใส และไม่เป็นการลงโทษ เป็นการประเมินที่สามารถแยก
“good students” จาก “good thinkers” ได้

8) เกณฑ์วัดความสำเร็จมีความสมดุลและโปร่งใส ไม่
ควรให้นักเรียนคาดเดากันว่า “ความสำเร็จ” ที่คาดหวังคือ
อะไร และไม่ควรเน้นแต่เรื่อง “การมีส่วนร่วม” ในการ
ประเมินผลลัพธ์ ทักษะคิด หรืออื่นๆ เท่านั้น แต่ให้คำนึงถึงการ
ประเมินสิ่งที่มีความหมายต่อตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ไม่ใช่มี
ความหมายต่อตัวครู หรือต่อเพื่อนครู หรือต่อสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญ
เขียนไว้ในตำรา

9) สร้างนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

10) ให้โอกาสปฏิบัติ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจ
ในเนื้อหา

สรุป

ดังนั้น ลักษณะของผู้นำในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องเป็น
ลักษณะของคนที่มียุทธศิลป์ในทางบวกที่มุ่งไปสู่ลักษณะของ
การจูงใจคน ผู้นำมีความสามารถที่จะปลุกเร้าจิตใจคนในทางที่
ดีได้จากพฤติกรรมที่พวกเขา แสดงออกมา ในแต่ละวันผู้นำจะ
เสริมสร้างฐานที่นับวันจะเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับองค์กร ผู้นำ
จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างสมรรถนะของบุคคล และทำให้คนทำ
ในสิ่งที่ ถูกต้องในการทำงานแต่ละวัน มีจุดเน้นไปที่การเติบโต
ขององค์กร โดยไม่มีการเมืองเข้ามาแทรก สิ่ง que ผู้นำได้รับคือ
ความภาคภูมิใจในความเป็นผู้นำของตนเอง ที่เขาจะรู้สึกอยู่
ภายในว่ามีค่ามากกว่าทรัพย์สินเงินทองที่ได้รับ ทั้งหมดนี้เป็น
ภาพรวมของคนที่มีภาวะผู้นำ